



Андрій Миколайович ЯЩЕНКО,
доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)



Ірина Геннадіївна ЛУЦЕНКО,
кандидатка юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)



Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,
кандидатка юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

ВОЄННИЙ СТАН ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВПЛИВАЄ НА КВАЛІФІКАЦІЮ КРАДІЖОК, ПОЄДНАНИХ З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО, ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЮ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ОБТЯЖЕННЯ

У статті на підставі аналізу доктринальних положень, а також приписів чинного законодавства України аналізуються особливості впливу воєнного стану на кваліфікацію крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, та індивідуалізації кримінально-правового обтяження на прояви цієї форми розкрадання за його наявності. Зазначено, що правова оцінка таємного викрадення чужого майна, вчиненого в умовах воєнного стану та поєднаного з проникненням у житло, приміщення чи інше сховище, має кваліфікуватися за ч. 4 ст. 185 КК України з обов'язковим «розшифруванням» (описанням та доведенням) у мотивувальній частині обвинувального вироку

усіх кваліфікуючих ознак, притаманних вчиненому суб'єктом кримінального правопорушення, та зазначенням про це у резолютивній частині цього процесуального документа. Окремо наголошено, що «вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій» (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України) не має жодного відношення до поняття «крадіжка, вчинена в умовах воєнного стану» (ч. 4 ст. 185 КК України), що є надзвичайно кваліфікуючою ознакою таємного викрадення чужого майна. У зв'язку з цим, під час призначення передбаченого у санкції ч. 4 ст. 185 КК України виду та розміру покарання необхідно враховувати потенційно можливі випадки вчинення вказаного злочину проти власності із проникненням у житло, інше приміщення або сховище не лише «в умовах воєнного стану», а ще й з «використанням умов воєнного стану».

Ключові слова: власність, крадіжка, кримінально-правова кваліфікація, індивідуалізація кримінально-правового впливу, призначення покарання, проникнення у житло, сховище чи інше приміщення, воєнний стан, заходи протидії крадіжкам в умовах воєнного стану, спеціально-кримінологічні заходи протидії крадіжкам, поєднаним з проникненням у житло.

Постановка проблеми. Із початком повномасштабної військової агресії російської федерації проти України Верховною Радою України прийнято низку законів, які не лише запровадили воєнний стан в країні, але й змінили КК України, посиливши кримінальну відповідальність за окремі кримінальні правопорушення, вчиненні в період дії правового режиму воєнного стану. Одними з цих законів є Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство»¹. Як відомо, вказаним законодавчим актом передбачено закріплення у ч. 4 ст. 185 та низці інших статей II-го розділу Особливої частини КК України такої кваліфікуючої ознаки як вчинення крадіжки «в умовах воєнного або надзвичайного стану».

Доречно зазначити, що в умовах дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану, можна спостерігати випадки вчинення крадіжок майна за наявності одночасно низки інших кваліфікуючих ознак складу цього протиправного посягання. До останніх, які є ординарними також і для складів злочинів, передбачених ч. 3 ст. 186, 187 КК України, належить, зокрема, *проникнення у житло, інше приміщення чи сховище*. Це неминуче позначається і на кваліфікації вчиненого, і на індивідуалізації кримінально-правових наслідків, спричиняючи труднощі в тлумаченні окремих ознак складу таємного викрадення чужого майна, а також у визначенні виду й розміру покарання та інших заходів кримінально-правового характеру за його вчинення.

Прямо або опосередковано проблематика протидії крадіжкам,

¹ Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03.03.2022 р. № 2117-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-IX#Text>.

пов'язаним з проникненням у житло, кримінально-правовими та кримінологічними заходами знаходилися у фокусі уваги Н. О. Антонюк, І. Б. Газдайки-Василишин, В. О. Глушкова, Ю. А. Дорохіної, О. О. Дудорова, В. П. Ємельянова, А. П. Закалюка, О. М. Костенка, В. М. Куца, Ю. В. Орлова, В. І. Шакуна та багатьох інших вчених. Водночас багато питань, пов'язаних з протидією крадіжкам, поєднаним з проникненням у житло, зокрема безпосередньо в умовах війни залишається нажаль до кінця не вирішеними, а вирішення окремих із них не є безспірним. Зважаючи на це, дослідження впливу воєнного стану на кваліфікацію крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, та особливості кримінально-правового обтяження вчиненого є своєчасним і актуальним напрямом наукових пошуків.

Мета цієї статті полягає у дослідженні на підставі аналізу доктринальних положень, а також приписів чинного законодавства України впливу воєнного стану на кваліфікацію крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, та індивідуалізацію кримінально-правового обтяження.

Виклад основного матеріалу. Ознайомлення з положеннями Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2005 р. дозволяє констатувати, що на законодавчому рівні *воєнний стан* визначається як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»)¹.

З наведеної законодавчої дефініції, а також з приписів ч. 1 ст. 7 цього законодавчого акту випливає, що воєнний стан є тим правовим режимом, який триває на певній території певний проміжок часу і припиняється після закінчення строку, на який його було введено, за умови, якщо такий строк не продовжено в установленому законом порядку². Тож, можна зробити цілком обґрунтований висновок, що ця винятково кваліфікуюча ознака у вказаному протиправному посяганні характеризує наявність такої обов'язкової ознаки об'єктивної сторони складу злочину як *обстановка*, складовими елементами якої є *місце* і *час* вчинення кримінального

¹ Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12.05.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

² Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2005 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

правопорушення¹.

Нагадаємо, що *обстановка* вчинення кримінального правопорушення – це конкретні об'єктивні-предметні умови, в яких вчиняється злочин або кримінальний проступок, *місце* – певна територія або інше місце як такі, де вчиняються передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні діяння, а *час* – певний відрізок (проміжок) часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність) (ч. 3 ст. 4 КК України)². При чому, місце і час в аналізованому випадку не якимось окремими «відірваними» від обстановки компонентами, а є її структурними елементами, які власне без обстановки втрачають будь-яку визначеність і перетворюються на абстракції, позбавлені самостійного змісту, а отже, і кримінально-правового значення³. Тож в аналізованих випадках обстановка вказує на ті умови, в яких перебуває потерпілий від цього протиправного посягання проти власності, у певному місці на території України, в якому вони вчиняються протягом певного проміжку часу.

З огляду на це виглядає сумнівною позиція М. С. Журавльова, який досліджуючи хоча й інші проблеми кримінальної відповідальності, а саме за недбале ставлення до військової служби, приходить до висновку, що законодавче визначення «бойової обстановки» у контексті військових кримінальних правопорушень (примітка до ст. 402 КК України) є таким, що порушує правила формальної логіки, оскільки ототожнює *обстановку* як комплекс умов із часовим параметром – *часом бою* як обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього посягання. Усунення цього порушення автор бачить в уточненні легального визначення бойової обстановки у законі про кримінальну відповідальність або в заміні цієї ознаки на чітко окреслену особливо кваліфікуючу обставину – *вчинення кримінального правопорушення під час бою*, замість *вчинення кримінального правопорушення в бойовій обстановці*, що забезпечить однозначність тлумачення та послідовність правозастосовної практики⁴.

Аргументуючи таку позицію, у цьому випадку дослідник ймовірно допускає порушення закону тотожності, як одного з відомих законів формальної логіки. Цей закон вимагає, щоб у процесі міркування було виділено предмет міркування і цей предмет не підмінявся якимось іншим предметом думки даної предметної області⁵. У наведеній ситуації

¹ Радіонова Т. В. Розмежування понять «місце вчинення злочину», «предмет злочину» та «обстановка вчинення злочину». *Наука і правоохорона*. 2015. № 4 (30). С. 170.

² Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2015. С. 149; Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / А. М. Яценко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін.; за ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. С. 144.

³ Маслова О. О. Структура обстановки вчинення злочину. *Право і суспільство*. 2017. № 6 (2). С. 161–162.

⁴ Журавльов М. С. Кримінальна відповідальність за недбале ставлення до військової служби : дис. ... на здоб. наук ступ. докт. філософ. 081 Право 08 Право / МОН України ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2025. С. 24.

⁵ Логіка : підручник / [О. М. Юркевич, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2022. С. 109.

обстановка не може підмінятися часом вчинення кримінального правопорушення, оскільки обстановка – це ціле, а час, як і місце, – його частина. Отже, у цьому випадку ми говоримо про наявність лише тієї однієї з ознак об'єктивної сторони як обстановка вчинення кримінального правопорушення, що з'являється у певному місці і триває певний проміжок часу і жодним чином не підміняємо поняття обстановки, поняттям часу вчинення кримінального правопорушення.

Наголосимо також, що у диспозиціях ч. 4 ст. 185 КК України, використану законодавцем юридико-семантичну конструкцію «*в умовах*» на позначення кваліфікуючої ознаки об'єктивної сторони, що пов'язується із воєнним або надзвичайним станом слід відрізняти від конструкції «*з використанням умов воєнного або надзвичайного стану*», про яку йдеться у п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України.

У зв'язку з цим, доречно зазначити, що у п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України, де йдеться про вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, що обтяжує покарання, така юридико-семантична конструкція вказує на *спосіб* вчинення злочину. Натомість в контексті кваліфікуючої ознаки складу злочину, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК України фактично йдеться про таку ознаку об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення як *обстановка*. Тож, у п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України йдеться про те, що винний використовує в момент вчинення вказаного злочину проти власності вже наявну *обстановку воєнного або надзвичайного стану*.¹ Саме тому кваліфікація дій особи за цією ознакою не виключає можливості визнання використання умов воєнного або надзвичайного стану обставиною, що обтяжуватиме покарання за вчинення аналізованого злочину проти власності в контексті врахування судом способу їх вчинення для індивідуалізації кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру. Відтак, при виконанні вимог п. 6 ч. 2 ст. 291 КПК України, слідчий має її (*використання умов воєнного або надзвичайного стану*) вказувати в обвинувальному акті. З іншого боку, відсутність ознак використання умов воєнного або надзвичайного стану як способу вчинення вказаних форм розкрадань майна не виключає факту їх вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану, тобто за наявності такої ознаки об'єктивної сторони складу як обстановка, а відтак і неминучості притягнення до кримінальної відповідальності. Отже, поняття вчинення злочину в умовах воєнного стану та поняття вчинення злочину з використанням умов воєнного стану не можна ототожнювати, адже вони мають різний зміст. Такий висновок повністю узгоджується з

¹ У цьому сенсі ми певною мірою уточнюємо висловлену нами раніше позицію з приводу того, що п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України, в якому йдеться про вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, як обставини, що обтяжує покарання, фактично засвідчує наявність ознаки, що вказує на обстановку вчинення злочину, а не на спосіб його вчинення. (Див. : Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної : метод. рек. / [Ю. В. Орлов, А. М. Ященко, К. О. Черевко та ін.] ; МВС України ; ГСУ НП України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2025. С. 51.).

правовою позицією Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, висловленою у постанові від 15.01.2024 у справі № 722/594/2265 та правовими позиціями інших структурних підрозділів Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду¹.

На початку цієї публікації ми звертали увагу й на те, що в умовах дії правового режиму воєнного стану, таємне викрадення чужого майна може здійснюватися й за наявністю інших кваліфікуючих ознак складу цього протиправного посягання, зокрема за наявністю *«проникнення у житло, інше приміщення чи сховище»* (ч. 3 ст. 185 КК України).

Доктриною кримінального права вироблені науково-обґрунтовані правила кваліфікації кримінальних правопорушень за наявності кваліфікуючих ознак. Ці правила зводяться до такого:

1) при кваліфікації кримінального правопорушення, вчиненого за наявності будь-яких кваліфікуючих ознак його складу, необхідно з'ясувати та розкрити зміст таких ознак, дослідити психічне ставлення суб'єкта кримінального правопорушення до відповідних кваліфікуючих ознак (умисне чи необережне);

2) якщо вчинене суб'єктом кримінального правопорушення містить одночасно декілька кваліфікуючих ознак, що передбачені різними частинами статті Особливої частини КК України, за загальним правилом кваліфікація здійснюється за частиною статті, що передбачає більш тяжку кваліфікуючу ознаку, тобто за частиною статті Особливої частини КК України з більшим порядковим номером. При цьому у мотивувальній частині процесуальних документів мають бути зазначені (описані) та доведені усі кваліфікуючі ознаки, що притаманні вчиненому суб'єктом кримінального правопорушення².

У зв'язку з цим, під час правової оцінки таємного викрадення чужого майна, вчиненого в умовах воєнного стану та поєднаного з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, насамперед слід виходити з того, що *житлом* вважається приміщення, яке призначене для проживання людей – як постійного (приватний будинок, квартира, кімната у будинку, квартирі чи гуртожитку), так і тимчасового (номер у готелі, кімната в санаторії, казарма або кубрик військовослужбовців, палата в лікарні чи іншому закладі охорони здоров'я, дачний/садовий будинок, намет, вагончик тощо). До житла також належать його частини, що використовуються для відпочинку, зберігання майна або інших побутових потреб (балкон, веранда, комора та ін.). Не визнаються житлом приміщення, які не призначені й не

¹ Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 січня 2024 року № 722/594/22; провадження № 51-3186 кмо 22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446106>; Постанова Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19 вересня 2024 року № 754/5506/22 ; провадження № 51-448км24. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121867858>; Постанова Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 21 січня 2024 року № 346/1286/23; провадження № 51-6449км 23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116607237>.

² Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. С. 119–121.

пристосовані для проживання. Разом із тим судова практика інколи відносить до житла й такі об'єкти, як купе провідника, каюта члена екіпажу морського/річкового судна, будівельний вагончик, збірний будинок чи інша тимчасова споруда, якщо вона спеціально обладнана та фактично використовується для тривалого проживання. Іншим приміщенням є різні постійні або тимчасові, стаціонарні чи пересувні будівлі/споруди, призначені для перебування людей або розміщення матеріальних цінностей (службові чи виробничі приміщення підприємств, установ, організацій, гаражі, окремі господарські будівлі тощо). Під *сховищем* розуміють територію або місце, відведене для постійного чи тимчасового зберігання майна, яке огорожене, оснащено технічними засобами охорони або іншим чином охороняється; до сховищ також відносять залізничні цистерни, контейнери, рефрижератори, сейфи та подібні об'єкти. Водночас судова практика не вважає сховищем неогорожену й неохоронювану територію з вільним доступом для сторонніх осіб, а також ділянки, що використовуються для вирощування продукції чи випасу тварин (сад, город, ставок, поле тощо). При цьому сама по собі наявність охорони ще не означає, що територія є сховищем: таким визнається лише місце, спеціально призначене саме для зберігання матеріальних цінностей. *Проникнення* – це незаконне потрапляння (вторгнення) у житло, інше приміщення або сховище з метою вчинення крадіжки, грабежу чи розбою. Воно може відбуватися таємно або відкрито; із подоланням перешкод чи опору або без цього; шляхом обману, використання підроблених документів тощо. Також проникненням може визнаватися ситуація, коли винний викрадає майно за допомогою знарядь без фактичного входу всередину. Спосіб проникнення для кваліфікації значення не має. Водночас ознака «проникнення» відсутня, якщо майно викрадає особа, яка через службове становище, роботу, правовий статус або специфіку діяльності мала законний і безперешкодний доступ до відповідного житла, приміщення чи сховища. Це стосується, зокрема, працівників, які викрадають майно зі службових/виробничих приміщень, де вони працюють; членів сім'ї – з житла, у якому вони проживають; а також відвідувачів магазинів, ательє, виставок – із приміщень або місць зберігання, куди доступ є відкритим для всіх охочих¹.

На підтвердження або спростування випадків наявності чи відсутності «проникнення», а також тлумачення таких понять як «житло», «інше приміщення» або «сховище» в нагоді стануть наступні роз'яснення Вищої судової інстанції:

– проникненням особи до сховища є незаконне вторгнення до нього будь-яким способом, у тому числі й без подолання засобів захисту сховища (*постанова Верховного Суду від 27 лютого 2018 року у справі № 204/1275/16-к; провадження № 51-357км18; постанова Верховного Суду від 21 травня*

¹ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. С. 573–575; Дорохіна Ю. А. Злочини проти власності. Теоретико-прикладне дослідження: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. С 534–560.

2019 року у справі № 754/17292/15-к; провадження № 51-3933км18. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82034785>; постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19 листопада 2018 року у справі № 205/5830/16-к; провадження № 51-2436км18). При цьому при вирішенні питання про застосування кваліфікуючої ознаки «проникнення у житло, інше приміщення чи сховище» в складі кримінальних правопорушень проти власності, вирішальне значення мають не лише режим доступу до приміщення (вільний/обмежений), але й наявність у особи умислу на незаконне входження (потрапляння) до приміщення або незаконне перебування в ньому з метою заволодіння чужим майном. До прикладу, ОСОБА_2 у робочий час вільно зайшов до приміщення відділення банку, став до загальної черги з іншими клієнтами і після того, як побачив у руках потерпілої гаманець у нього виник умисел вчинити злочин – заволодіти ним. Таким чином, ознака «проникнення у інше приміщення» тут відсутня (постанова Верховного Суду від 10 жовтня 2018 року у справі № 523/16623/16-к (провадження № 51-1406км18); постанова Верховного Суду від 8 листопада 2018 року у справі № 335/8665/16-к (провадження № 51-214км18));

– щодо обставин, які дозволяють ідентифікувати автомобіль як «сховище», при кваліфікації дій особи за ч. 3 ст. 185 КК України, слід виходити з того що у кожному конкретному кримінальному провадженні, де пред'явлено обвинувачення за викрадення майна з автомобіля, яке включає кваліфікуючу ознаку «проникнення у сховище» (ч. 3 ст. 185 КК України), належить установити об'єктивні обставини, які дозволяють ідентифікувати відповідний автомобіль як «сховище». Салони та/або багажні відділення автомобілів можуть бути віднесені за своїми ознаками до поняття «сховище», виходячи з їх конструктивних особливостей, наявності пристосувань чи засобів охорони, у тому числі технічних, які об'єктивно перешкоджають вільному доступу сторонніх осіб, а також інших ознак, які дозволяють ідентифікувати вказані місця як такі, що мають, окрім іншого, призначення для постійного або тимчасового зберігання майна (тобто є сховищем) (постанова Верховного Суду від 23.05.2024 у справі № 204/2070/22, провадження № 51-7646 км 23);

– викрадення майна з території, огорожа якої об'єктивно перешкоджає вільному доступу сторонніх осіб, охоплюється ознакою «проникнення» (постанова Верховного Суду від 12 лютого 2019 року у справі № 343/236/18 (провадження № 51-6891км18); постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19 листопада 2018 року у справі № 205/5830/16-к (провадження № 51-2436км18);

– потрапляння у приміщення шляхом обману охоплюється ознакою проникнення у житло (постанова Верховного Суду від 3 квітня 2018 року у справі № 640/3217/17 (провадження № 51-1076км18);

– якщо особа шляхом обману або зловживання довірою безперешкодно (з дозволу або за запрошенням уповноваженої особи) потрапила до приміщення з обмеженим доступом з метою таємного

викрадення майна, такі дії належить кваліфікувати як крадіжку, поєднану з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (*постанова Верховного Суду від 1 листопада 2018 року у справі № 211/3761/15-к (провадження № 51-1586км18)*; *постанова Верховного Суду від 22 листопада 2018 року у справі № 636/779/16-к (провадження № 51-2621км18)*; *постанові Верховного Суду від 24 січня 2019 року у справі № 759/4242/17 (провадження № 51-310км17)*;

– вторгнення у житло з метою вчинення розбою охоплюється кваліфікуючою ознакою «проникнення» незалежно від того, здійснюється воно з подоланням перешкод чи безперешкодно (*постанова Верховного Суду від 19 лютого 2019 року у справі № 629/1663/16-к (провадження № 51-6111км18)*);

– якщо дії особи, спрямовані на проникнення до під'їзду багатоквартирного будинку, доступ до якого є обмеженим з метою перешкоджання вільного доступу стороннім особам, вчинено з метою крадіжки, грабежу чи розбою, їх необхідно кваліфікувати за відповідною нормою кримінального закону з такою кваліфікуючою ознакою, як вчинення дій з проникненням у приміщення (*постанова Верховного Суду від 19 березня 2019 року у справі № 497/349/16-к (провадження № 51-6198км18)*);

– територія, огорожа якої встановлює лише її видимі межі, не є сховищем, а тому колегія суддів дійшла висновку про необхідність виключення з оспорюваних судових рішень кваліфікуючої ознаки злочину «крадіжки, поєднаної з проникненням в інше сховище» (*постанови Верховного Суду від 10 квітня 2018 року у справі № 569/6988/16-к провадження № 51-2714км18*); *постанова Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 655/802/16-к (провадження № 51-2092км18)*; *постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19 листопада 2018 року у справі № 205/5830/16-к (провадження № 51-2436км18)*¹.

Якщо незаконне проникнення до житла, іншого приміщення чи сховища поєднане зі вчиненням крадіжки, кримінальну відповідальність за яку з огляду на вартість викраденого законом не передбачено, вчинене належить кваліфікувати за ст. 162 КК України². Слід зазначити, що ст. 162 КК України є кримінальним правопорушенням, провадження щодо якого здійснюється у формі приватного, а не публічного обвинувачення. У зв'язку з цим, якщо потерпіла особа відмовляється від обвинувачення, кримінальне провадження має бути закрито у зв'язку з відмовою від обвинувачення. Так, *ОСОБА_10 та ОСОБА_11 визнані судом винуватими у таємному викраденні чужого майна (крадіжках), поєднаних з проникненням у житло та інше приміщення у потерпілого ОСОБА_12 на суму 683,33 грн та у потерпілої*

¹ Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності (рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2018 по 01.08.2019) / Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS.pdf.

² Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. С. 574. (1368 с.).

ОСОБА_13 на суму 1581,23 грн. Дії ОСОБА_10 та ОСОБА_11 кваліфіковані за ч. 4 ст. 185 КК України. Оскільки вартість викраденого майна на час вчинення діяння не перевищувала 2 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, до цих діянь має застосовуватися ст. 5 КК України. Однак, оскільки діяння, вчинене з проникненням у житло та інше приміщення, дії обвинувачених підлягають кваліфікації за ч. 1 ст. 162 КК України. З огляду на зміст ч. 1 ст. 162 КК України дії, кваліфіковані за цією нормою, на відміну від кваліфікованих за ч. 4 ст. 185 КК України, є кримінальним проступком, а тому їх перекваліфікація покращує становище обвинувачених. Окрім цього, під час апеляційного розгляду потерпілі ОСОБА_13 та ОСОБА_12 звернулися до суду із заявами про відмову від обвинувачення за ч. 1 ст. 162 КК України. Оскільки потерпілі відмовилися від обвинувачення ОСОБА_10 та ОСОБА_11 за ч. 1 ст. 162 КК України, кримінальне провадження підлягає закриттю на підставі п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України¹. Аналогічним чином була вирішена і ситуація й в іншому кримінальному провадженні за наслідком його перевірки Колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду².

Висновки. Підбиваючи підсумок, зазначимо, що правова оцінка таємного викрадення чужого майна, вчиненого в умовах воєнного стану та поєднаного з проникненням у житло, приміщення чи інше сховище, має кваліфікуватися за ч. 4 ст. 185 КК України з обов'язковим «розшифруванням» (описанням та доведенням) у мотивувальній частині обвинувального вироку усіх кваліфікуючих ознак, притаманних вчиненому суб'єктом кримінального правопорушення та зазначенням про це у резолютивній частині цього процесуального документа.

«Вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій» (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України) не має жодного відношення до поняття «крадіжка, вчинена в умовах воєнного стану» (ч. 4 ст. 185 КК України), що є надзвичайно кваліфікуючою ознакою таємного викрадення чужого майна. У зв'язку з цим, під час призначення передбаченого у санкції ч. 4 ст. 185 КК України виду та розміру покарання необхідно враховувати потенційно можливі випадки вчинення вказаного злочину проти власності із проникненням у житло, інше приміщення або сховище не лише «в умовах воєнного або надзвичайного стану», а ще й з «використанням умов воєнного або надзвичайного стану». Інакше кажучи, не слід виключати можливі ситуації, у яких винний використовує в момент вчинення вказаного злочину проти власності вже наявну обстановку воєнного або надзвичайного стану. Це означає, що кваліфікація дій особи за цією ознакою не виключає можливості визнання «використання умов воєнного або надзвичайного стану»

¹ Ухвала Полтавського апеляційного суду від 05 лютого 2025 року у справі № 535/798/23 ; номер провадження 11-кп/814/781/25. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125069933>.

² Ухвала Колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20 січня 2025 року у справі № 345/1465/24 ; провадження № 51-155ск25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124596732>.

обставиною, що обтяжуватиме покарання за вчинення аналізованого злочинного посягання проти власності в контексті врахування судом способу його вчинення для індивідуалізації кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру.

Сподіваємося, що висловленні у цій публікації думки лише сприятимуть удосконаленню сталої практики кримінально-правового реагування на подібні прояви протиправної активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорохіна Ю. А. Злочини проти власності. Теоретико-прикладне дослідження: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с.
2. Журавльов М. С. Кримінальна відповідальність за недбале ставлення до військової служби. Дис. ... на здоб. наук ступ. докт. філософ. 081 Право 08 Право / МОН України ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2025. 223 с.
3. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2015. 528 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / А. М. Ященко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін.; за ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. 480 с.
5. Логіка : підручник / [О. М. Юркевич, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2022. 220 с.
6. Маслова О. О. Структура обстановки вчинення злочину. *Право і суспільство*. 2017. № 6 (2). С. 158–164.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1368 с.
8. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності (рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2018 по 01.08.2019) / Верховний Суд. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS.pdf.
9. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної : метод. рек. / [Ю. В. Орлов, А. М. Ященко, К. О. Черевко та ін.] ; МВС України ; ГСУ НП України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2025. С. 51.).
10. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 січня 2024 року № 722/594/22; провадження № 51-3186 кмо 22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446106>.
11. Постанова Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19 вересня 2024 року № 754/5506/22 ;

провадження № 51-448км24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121867858>.

12. Постанова Третньої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 21 січня 2024 року № 346/1286/23; провадження № 51-6449км23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116607237>.

13. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03.03.2022 р № 2117-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-IX#Text>.

14. Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12.05.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

15. Радіонова Т. В. Розмежування понять «місце вчинення злочину», «предмет злочину» та «обстановка вчинення злочину». *Наука і правоохорона*. 2015. № 4 (30). С. 166–172.

16. Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. 368 с.

17. Ухвала Колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20 січня 2025 року у справі № 345/1465/24 ; провадження № 51-155ск25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124596732>.

18. Ухвала Полтавського апеляційного суду від 05 лютого 2025 року у справі № 535/798/23 ; номер провадження 11-кп/814/781/25. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125069933>.

Стаття надійшла до редакції 10.08.2025

Andriy M. YASHCHENKO,

Doctor of Law, Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Iryna H. LUTSENKO,

Candidate of Law, Associate Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Tetiana An. SHEVCHUK,

Candidate of Law, Associate Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

MARTIAL STATE AS A CIRCUMSTANCES AFFECTING THE QUALIFICATION OF THEFTS COMBINED WITH HOME BREAKING IN AND THE INDIVIDUALIZATION OF CRIMINAL-LEGAL BURDEN

The article is devoted to the analysis of doctrinal provisions, as well as the provisions of the current legislation of Ukraine. The peculiarities of the influence of martial law on the qualification of thefts combined with breaking and entering, and the individualisation of criminal liability for manifestations of this form of theft in its presence are analysed. It is noted that the legal assessment of the

secret theft of another person's property, committed under martial law and combined with breaking and entering into a dwelling, premises or other storage facility, should be classified under Part 4 of Article 185 of the Criminal Code of Ukraine with the mandatory «decryption» (description and proof) in the reasoning part of the indictment of all qualifying characteristics inherent in the criminal offence committed by the subject and an indication of this in the operative part of this procedural document. It is separately emphasised that «committing a crime using the conditions of martial law or a state of emergency, other extraordinary events» (para. 11 of part 1 of Article 67 of the Criminal Code of Ukraine) has no relation to the concept of «theft committed under martial law» (part 4 of Article 185 of the Criminal Code of Ukraine), which is an extremely qualifying feature of the secret theft of another person's property. In this regard, when imposing the type and severity of punishment provided for in Part 4 of Article 185 of the Criminal Code of Ukraine, it is necessary to take into account potentially possible cases of committing the specified crime against property with intrusion into a dwelling, other premises or storage facility not only «under conditions of martial law or a state of emergency,» but also with «the use of conditions of martial law or a state of emergency».

Keywords: *property, theft, criminal law classification, individualisation of criminal law sanctions, sentencing, trespassing in a dwelling, storage facility or other premises, martial law, measures to combat theft under martial law, special criminological measures to combat theft combined with trespassing in a dwelling.*